

ANNA PATEREK

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego
ORCID 0000-0002-5777-9129

Austriacka polityka rozwojowa wobec globalnych wyzwań

Wprowadzenie

Dynamicznie zmieniające się otoczenie międzynarodowe, w szczególności dwa nahladające się na siebie kryzysy: COVID-19 i rosyjska agresja na Ukrainę determinują obecnie aktywność zewnętrzną donatorów pomocy rozwojowej. W latach 2020–2021 zwiększone zapotrzebowanie na wsparcie wywołane pandemią miało wyjść naprzeciw rosnącemu ubóstwu, konfliktom i negatywnym skutkom gospodarczym. Wyzwaniem jest trwająca agresja Rosji wobec Ukrainy, która osłabia globalną odbudowę, napędza inflację i kreuje kaskadowe kryzysy na całym świecie, także w krajach rozwijających się. Celem artykułu jest ukazanie austriackiej pomocy rozwojowej jako integralnego składnika polityki zagranicznej i współpracy międzynarodowej, a także adaptacji jej założeń do niestabilnych uwarunkowań środowiska zewnętrznego. Analiza nawiązuje m.in. do teorii utylitarneho liberalizmu, która łączy liberalną teorię polityki zagranicznej i teorię utylitaryzmu (Freund, Rittberger, 2001, s. 68–104), a także do elementów analizy dyskursu. Pierwsze podejście opiera się na podstawowym założeniu, że wewnętrzne interesy kształtują zachowania państwa w zakresie polityki zagranicznej, a racjonalnie działający aktorzy dążą do maksymalizacji swojej użyteczności (pożytku), którą traktują jako zewnętrźnie uwarunkowaną. Drugie pozwala badać dyskurs jako ważny element relacji władzy. Określeniu preferencji państwa służy analiza dostępnych danych finansowych, wybranych dokumentów oraz projektów kluczowych aktorów austriackiej ODA. W centrum uwagi jest zatem polityczno-rozwojowy dyskurs prowadzony przede wszystkim przez Federalne Ministerstwo Spraw Europejskich i Międzynarodowych (BMEIA) i Austriacką Agencję Rozwoju (ADA).

Geneza i uwarunkowania austriackiej współpracy na rzecz rozwoju

Dopiero po II wojnie światowej pomoc rozwojowa na stałe weszła do kanonu instrumentarium polityki zagranicznej państw wysokorozwiniętych i ich relacji międzynarodowych. W przypadku Austrii miało to miejsce z pewnym opóźnieniem. W latach 50. nie dostrzegano jeszcze odpowiedzialności państwa w tym obszarze. Austria nie posiadała kolonii, początkowo koncentrowała swoje wysiłki na powojennej odbudowie państwa w ramach planu Marshalla i kredytów zaciągniętych w Banku Światowym. Członkostwo w ONZ w 1955 r. i stabilizacja gospodarcza pod koniec lat 50. zapoczątkowały austriackie zaangażowanie w krajach globalnego Południa. Ważną rolę pełnił tu Kościół

katolicki, którego instytucje podjęły pierwsze działania w zakresie pomocy rozwojowej, ściśle związane z celami misyjnymi i charytatywnymi. Poszerzenie beneficjentów planu Marshalla o nowo powstałe postkolonialne państwa w Afryce i Azji miało w przekonaniu socjaldemokratycznego kanclerza Bruno Kreisky'ego odbudować oparte na demokracji i zaufaniu relacje z krajami partnerskimi. A także zapobiec szerzeniu się z początkiem lat 60. ideologii totalitarnych w regionach niestabilnych (Kreisky, 1981, s. 61–68; Kramer, 2006, s. 811–814; Gieler, Krause, 2020, s. 199–200).

Struktury austriackiej współpracy rozwojowej wspierane ze środków publicznych powstawały w latach 60. Jednak dopiero od 1973 r. znalazła się ona w gestii administracji publicznej – Kancelarii Federalnej (*Bundeskanzleramt*, BKA). Utworzony w 1959 r. wiedeński Instytut Afro-Azjatycki (*das Afro-Asiatisches Institut Wien*, AAI) kładł nacisk na kształcenie studentów z krajów rozwijających się. W początkach lat 60. różne ministerstwa wspierały prywatne inicjatywy ze środków publicznych. Były to jednak działania nieskoordynowane i nieukierunkowane programowo. W 1960 r. Austria, stając się członkiem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) formalnie zobowiązała się do przekazywania pomocy na rzecz rozwoju, przekształcając swój status z jej dotychczasowego beneficjenta w dawcę (*ÖFSE, Die Österreichische*; Gieler, Krause, 2020, s. 200).

Wśród motywów austriackiego zaangażowania leżały przesłanki natury politycznej/antykomunistycznej, ekonomicznej, humanitarnej i moralnej. Pierwsze relacje z państwami rozwijającymi się w ramach ONZ przypadają na okres tzw. Pierwszej Dekady Rozwoju (lata 1960–1970)¹, którą zdominowały kwestie prawa do samostanowienia skolonizowanych narodów. Już w 1961 r. Austria poparła jej program, nawołujący m.in. do modernizacji struktur, wspierania wzrostu gospodarczego oraz integracji biednych gospodarek krajów Południa ze światowym rynkiem i weszła w skład Rady Gospodarczo-Społecznej (ECOSOC), odpowiedzialnej za kwestie rozwojowe. Prowadzona przez Austrię polityka otwartości, sprzyjająca państwom rozwijającym się, zaowocowała w 1966 r. uzyskaniem miejsca – z poparciem państw Afryki i Azji – w nowopowstałej organizacji wyspecjalizowanej Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Rozwoju Przemysłowego (UNIDO). Członkostwo w ONZ pozwoliło Austrii również na włączenie spornej kwestii Tyrolu Południowego w 1960 r. do porządku obrad XV sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ². W dobrych relacjach z państwami afrykańskimi i azjatyckimi oraz ich poparciu dla tej sprawy³ austriaccy badacze upatrują ówczesnych przesłanek austriackiego zaangażowania pomocowego (Kramer, 2006, s. 815; Gieler, Krause, 2020, s. 200–201). (Kramer, 2006, s. 815).

Austriackiej aktywności na arenie międzynarodowej towarzyszył proces tworzenia krajowych organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju, częściowo finansowanych ze środków publicznych. Powstały m.in. Wiedeński Instytut Międzynarodowego Dialogu i Współpracy (*das Wiener Institut für internationalen Dialog und Zusammenarbeit*,

¹ Proklamowana 19 grudnia 1961 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ z inicjatywy prezydenta Johna F. Kennedy'ego.

² Zgromadzenie Ogólne w latach 1960 i 1961 przyjęło w kwestii Tyrolu Południowego dwie rezolucje: 1497 i 1667.

³ We wrześniu 1960 r. miało miejsce największe poszerzenie ONZ – przystąpiło 17 niepodległych państw, w tym 16 z Afryki, zwiększając liczbę państw członkowskich do 99.

VIDIC), Austriacka Fundacja Badań nad Rozwojem Międzynarodowym (*die Österreichische Forschungsstiftung für internationale Entwicklung*, ÖFSE) oraz Austriacki Instytut Pomocy Rozwojowej (*das Österreichische Institut für Entwicklungshilfe*). Pierwszym rządowym instrumentem koordynacji „dwustronnej pomocy technicznej” był utworzony w 1963 r. Międzyresortowy Komitet Wsparcia Krajów Rozwijających się (*Interministerielle Komitee zur Förderung der Entwicklungsländer*, IKFE), który w praktyce pełnił głównie rolę doradczą dla realizowanych projektów (ÖFSE, *Die Österreichische*). W 1964 r. rozbudowano struktury administracji rozwojowej, tworząc Komitet Pomocy Rozwojowej ds. Eksportu (*Entwicklungshilfe-Export-Komitee*, EEK) oraz Komitet Pomocy na Start (*Starthilfekomitee*). Komitety te miały za zadanie wspierać eksport do krajów rozwijających się i promować wejście austriackich firm na rynki rozwijające się (Gieler, Krause, 2020, s. 201; ÖFSE, *Die Österreichische*). Powołanie Austriackiej Służby na rzecz Rozwoju (*Österreichische Entwicklungsdienst*, ÖED) i Instytutu Współpracy Międzynarodowej (*Institut für Internationale Zusammenarbeit*, IIZ) poszerzyło w latach 60. obszary aktywności instytucji Kościoła katolickiego. Do głównych inicjatorów pomocy należały świeckie organizacje katolickie, jak Austriacki Katolicki Ruch Kobiet, Austriacki Katolicki Ruch Mężczyzn, czy młodzieżowa *Dreikönigsaktion – Hilfswerk der Katholischen Jungeschar*.

Członkostwo Austrii w Komitecie Pomocy Rozwojowej OECD (*Development Assistance Committee*, DAC) w 1965 r. pociągnęło za sobą przyjęcie celów osiągnięcia trwałości i efektywności we współpracy na rzecz rozwoju. Założona w 1967 r. Austriacka Fundacja Badań Rozwoju Międzynarodowego (ÖFSE) przejęła rolę ośrodka badań naukowych i studiów, a także biblioteki specjalistycznej w obszarze pomocy rozwojowej. Od 2009 r. ÖFSE wraz z *Baobab*⁴ i *frauen*solidarität*⁵ utworzyły C3-Bibliotekę Polityki Rozwojowej (*C3-Bibliothek für Entwicklungspolitik*) (ÖFSE, *Über uns*). Jest to największa w Austrii biblioteka naukowo-badawcza, gromadząca zbiory w zakresie międzynarodowego rozwoju, kobiet/*gender* i globalnej edukacji (centrum3.at).

Wiosną 1970 r. wraz z przejściem władzy przez Socjaldemokratyczną Partię Austrii (SPÖ) pod przewodnictwem kanclerza Kreisky’ego rozpoczął się okres „globalnego ukierunkowania austriackiej polityki zagranicznej i neutralności”, tzw. era Kreisky’ego (lata 1970–1983) (Kramer, 816–817). Zdołał on wypracować austriacki profil w polityce europejskiej i sąsiedztwa, a także w relacjach Północ–Południe. Rozbudowano stosunki z krajami Trzeciego świata, a polityka Północ–Południe stała się ważnym instrumentem austriackiej polityki zagranicznej. W szczególności pomoc rozwojowa ukierunkowana była na współpracę z krajami afrykańskimi na południe od Sahary, a także niektórymi krajami Azji i Ameryki Środkowej. Celem było wspieranie i podnoszenie poziomu edukacji, rolnictwa, demokracji i praworządności. Na tę dekadę przypada również przyjęcie ustawy o pomocy na rzecz rozwoju w 1974 r. (*Entwicklungshilfegesetz*, 1974), na mocy której utworzona została Rada doradcza pomocy rozwojowej. Wprowadzono obowiązujące do dziś trzyletnie programy pomocy rozwojowej, których przygotowanie należy obecnie do kompetencji Federalnego Ministerstwa Europy, Integracji i Spraw Zagranicznych (BMEIA) oraz Austriackiej Agencji Rozwojowej (ADA) (*Entwicklungshilfegesetz*, 1974, s. 2073, § 7, § 8; ÖFSE, *Die Österreichische*). Na austriackich uni-

⁴ Centrum ds. edukacji globalnej.

⁵ Feministyczna organizacja na rzecz rozwoju.

wersytetach i uczelniach wyższych powstawały inicjatywy obywatelskie, wspierające ruchy wyzwolenicze i projekty współpracy rozwojowej w krajach Trzeciego świata (m.in. w Chile, Nikaragui, El Salvadorze i Gwatemali). W ten sposób starano się rozbudzać „świadomość pomocy rozwojowej” w społeczeństwie austriackim.

Zmiany polityczne znalazły również swój punkt wyjścia w teologii wyzwolenia, jednym z nurtów teologii latynoamerykańskiej, który powstał jako reakcja na ubóstwo, wyzysk, niesprawiedliwość społeczną, zinstytucjonalizowaną przemoc i wzywał do wyzwolenia ubogich (Stelmach, 1989; Silber, 2022, s. 434–443). Leżał on u źródeł zaangażowania katolickich instytucji w Ameryce Łacińskiej, do których należy najstarsza i największa obecnie organizacja pozarządowa w obszarze austriackiej współpracy rozwojowej – Austriacka Agencja Informacyjna ds. Polityki Rozwojowej (*Österreichische Informationsdienst für Entwicklungspolitik*, ÖIE), od 2001 roku działająca jako HORIZONT3000. Odpowiada ona za organizację katolickiej współpracy na rzecz rozwoju, wsparcie oraz realizację projektów, specjalizuje się w delegowaniu fachowców do krajów globalnego Południa. Największym jej sponsorem jest również ADA, która wspiera programy i projekty HORIZONT3000 (*ÖFSE, Die Österreichische*).

Biorąc pod uwagę austriacką pozycję podczas oenztetowskich konferencji w latach 70. wyraźna była stała rozbieżność między z jednej strony otwartą politycznie postawą wobec spraw państw Południa, a z drugiej negatywnym podejściem w kwestiach finansowania pomocy i współpracy rozwojowej (Obrovsky, Raza, 2012, s. 15). Wprawdzie zapowiadano podniesienie świadczeń Austrii, jednakże wywiązywano się z nich tylko wówczas, gdy Wiedeń mógł przeforsować własne interesy w ramach ONZ z pomocą licznie dominujących krajów Południa, jak miało to miejsce w przypadku sporu o Tyrol Południowy. Polityczna otwartość i słowne deklaracje poparcia dla spraw Trzeciego świata Kreisky’ego częściowo zaprzeczały kierunkom realizowanej zagranicznej polityki gospodarczej, co więcej od połowy lat 70. nastąpił wzrost austriackiego eksportu broni do dyktatur i stref wojennych państw Trzeciego świata (Kramer, 2006, s. 820). Stąd też w pierwszej fazie austriacka polityka rozwojowa miała czysto symboliczne znaczenie (Gieler, Krause, 2020, s. 201). Do roku 1983 powstało 12 nowych przedstawicielstw dyplomatycznych w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej. W tym okresie Wiedeń koncentrował się również na Bliskim Wschodzie i bardzo wcześnie dostrzeżono potrzebę polityki dialogu pomiędzy Izraelem i Palestyńczykami (Kramer, 2006, s. 818–820; Gieler, Krause, 2020, s. 202). Obecnie wciąż rozwiązaniem dwupaństwowym i pokój na Bliskim Wschodzie to dwa pierwszoplanowe cele austriackiej polityki rozwojowej (BMEIA, 2020, s. 61–62, 186).

W latach 80. nastąpiło przesunięcie priorytetów austriackiej polityki zagranicznej i współpracy rozwojowej. Zapoczątkowały je rządy koalicji Socjaldemokratycznej Partii Austrii (*Sozialdemokratische Partei Österreichs*, SPÖ) i nacjonalistyczno-konserwatywnej Wolnościowej Partii Austrii (*Freiheitliche Partei Österreichs*, FPÖ) w latach 1983–1986. Nastąpiła reorientacja w kierunku Europy (EWG) i najbliższego sąsiedztwa, przyjęcie „bardziej regionalnej niż globalnej perspektywy”. Trend ten nasilił się po przejściu władzy przez rząd koalicji socjaldemokratów SPÖ i ludowców (*Österreichische Volkspartei*, ÖVP) w 1987 r., objęciu teki ministra spraw zagranicznych przez Aloisa Mocka, przewodniczącego ÖVP oraz wiązał się z powrotem do „realnej” polityki zagranicznej i neutralności Austrii (Kramer, 2006, s. 820–822). Oznaczała

ona erozję dotychczasowego międzynarodowego zaangażowania, jego tematyczne i terytorialne zawężenie oraz „prowincjonalizację” austriackiej polityki zagranicznej: przesunięto uwagę na kraje Europy Środkowej i ukierunkowano politykę rozwojową na Jugosławię. Co więcej, polityka rozwojowa i zagraniczna powiązana została z interesami gospodarczymi, również prywatnymi (ÖFSE, *Die Österreichische*).

W 1985 r. odpowiedzialność za całokształt działań zewnętrznych przeniesiona została do Federalnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych BMAA (*Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten*). W tym samym roku w BMAA utworzono osobną sekcję (Sekcja VII) do spraw współpracy rozwojowej, podnosząc jej rangę i dostosowując do standardów międzynarodowych. W 1989 r. założone zostało Austriackie Towarzystwo Współpracy Rozwojowej (*Österreichische Gesellschaft für Entwicklungszusammenarbeit*, ADC Austria), organizacja, która wdraża projekty współpracy rozwojowej głównie o charakterze ekonomicznym. Podobnie w 1989 r. powstała organizacja parasolowa Wspólnota Pracy na rzecz Współpracy Rozwojowej (*Arbeitsgemeinschaft Entwicklungszusammenarbeit*, AGEZ), która od 2007 r. funkcjonuje jako *GLOBALE VERANTWORTUNG – Arbeitsgemeinschaft für Entwicklung und Humanitäre Hilfe*. Reprezentuje ona interesy 35 austriackich pozarządowych organizacji współpracy na rzecz rozwoju i pomocy humanitarnej, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym (ÖFSE, *Die Österreichische*).

Od 1989 r. austriacką debatę rozwojową przyćmił upadek bloku wschodniego. W pierwszej połowie lat 90. w centrum uwagi znajdowały się głównie sąsiedzkie kraje Europy Środkowej i Wschodniej (Węgry, Słowenia, Czechosłowacja/Republika Czeska i Słowacja). Wojna domowa w byłej Jugosławii skierowała zainteresowanie na Europę Południową i Bałkany Zachodnie (Kramer, 2006, s. 827). Współpraca ta od roku 2000 wchodziła w zakres kompetencji BMAA. Kooperacja z krajami postkomunistycznymi miała na celu stabilność polityczną i transformację gospodarczą, a tym samym przejście do demokracji i gospodarki wolnorynkowej, w końcowym efekcie integrację ze wspólnotami europejskimi.

W latach 1991–1994 odpowiedzialność za politykę rozwojową leżała w gestii odrębnego sekretariatu stanu Federalnego Urzędu Kanclerskiego (BKA). Jednak ze względu na przygotowania do przystąpienia Austrii do UE przypisywano jej mniejsze znaczenie. Od 1991 r. w krajach partnerskich stopniowo tworzone biura koordynacyjne oraz krajowe i sektorowe programy pomocy. Wybuch wojen jugosłowiańskich w 1991 r. i będący ich następstwem napływ uchodźców wpłynęły na przesunięcie priorytetów współpracy rozwojowej w kierunku pomocy humanitarnej i wsparcia osób przesiedlonych. Wydarzenia te spowodowały gwałtowny wzrost udziału kosztów pomocy dla uchodźców w OEZA (Austriackiej Współpracy na rzecz Rozwoju) oraz uznanie krajów Bałkanów Zachodnich za priorytetowe (ÖFSE, *Die Österreichische*).

W 1992 r. przeprowadzono zasadnicze reformy OEZA, pomocy projektowej i programowej. Zwiększono koncentrację na priorytetowych obszarach wsparcia i krajach partnerskich. Członkostwo w UE w 1995 r. pociągnęło za sobą proces internacjonalizacji austriackiej pomocy rozwojowej, harmonizacji środków i standardów (Lightfoot, Obrovsky, 2016). Również od tego roku odpowiedzialność za kształtowanie współpracy na rzecz rozwoju spoczywa na BMAA (od 2007 r. przemianowane na Federalne Ministerstwo Spraw Europejskich i Międzynarodowych – *Bundesministerium für eu-*

ropäische und internationale Angelegenheiten, BMeiA, od marca 2014 r. na Federalne Ministerstwo Europy, Integracji i Spraw Zagranicznych – *Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres*, od stycznia 2020 r. ponownie na Federalne Ministerstwo Spraw Europejskich i Międzynarodowych – *Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten*, BMEIA).

Przyjęta w 2002 r. nowa ustawa o współpracy rozwojowej (EZA-Gesetz, 2002) była odpowiedzią na zmieniające się uwarunkowania współpracy na rzecz rozwoju: terroryzm, procesy globalizacyjne, ponowny nacisk na walkę z ubóstwem, uwzględniając Milenijne Cele Rozwoju⁶. Ramy austriackiej polityki rozwojowej wyznacza współpraca w ramach UE i wytyczne DAC OECD wypracowane przez donatorów pomocy rozwojowej. W 2003 r. rozpoczęła się „kampania 0,7%”, wzywająca rząd federalny do dotrzymania międzynarodowego zobowiązania zwiększenia oficjalnej pomocy rozwojowej do poziomu 0,7% DNB. W tym samym roku znowelizowano również ustawę współpracy rozwojowej (EZA-Gesetz, 2003), stwarzając podstawę prawną dla odrębnej organizacji wdrażającej projekty rozwojowe, którą stała się Austriacka Agencja Rozwoju (*Austrian Development Agency*, ADA) utworzona w 2004 r.

Prawno-polityczne ramy Austriackiej Współpracy na rzecz Rozwoju (OEZA)

Austriacki system współpracy na rzecz rozwoju jest stosunkowo złożony. Kluczowymi aktorami na poziomie państwowym są Federalne Ministerstwo Spraw Europejskich i Międzynarodowych (BMEIA) oraz Austriacka Agencja Rozwoju (ADA). Do BMEIA należy polityczno-strategiczne ukierunkowanie austriackiej współpracy rozwojowej. Zarządza ono również Austriackim Funduszem Katastrof Zagranicznych. W gestii Sekcji VII do spraw Współpracy na Rzecz Rozwoju BMEIA leży wyznaczanie stanowisk i strategicznych ram oraz ogólna koordynacja państwowej aktywności w obszarze współpracy na rzecz rozwoju. Tym samym jest ona głównym zleceniodawcą i partnerem dla realizacji dwustronnej współpracy rozwojowej przez ADA.

Poza BMEIA również inne ministerstwa uczestniczą w oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA). Federalne Ministerstwo Finansów (BMF) odpowiada za zasadniczy wkład na rzecz organizacji wielostronnych i jest włączone w nadzór nad Austriackim Bankiem Rozwoju (*Österreichische Entwicklungsbank*, OeEB), który jest własnością *Österreichische Kontrollbank AG* (OeKB). Lokalne rządy, kraje związkowe i szereg ministerstw federalnych, włączając Ministerstwo Ochrony Klimatu, Środowiska, Energii, Mobilności, Innowacji i technologii (BMK), Ministerstwo Edukacji, Nauki i Badań (BMBWF), Ministerstwo Obrony (BML), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (BMI) oraz Kancelarię Federalną – również przyczyniają się do całkowitej ODA i są ważnymi elementami całego systemu (ADA, *MINISTERIEN*; OECD, 2022).

BMEIA jest odpowiedzialne za prowadzenie i opracowywanie w porozumieniu z BMF trzyletnich programów austriackiej współpracy rozwojowej. Nie jest ono jednak upoważnione do koordynowania działań na rzecz rozwoju innych aktorów. Ministerstwo Spraw Zagranicznych sprawuje jedynie przywództwo i odpowiedzialność wyłącznie za

⁶ Osiem celów, które 189 państw członkowskich ONZ zobowiązało się osiągnąć do 2015 r. w ramach Deklaracji Milenijnej podpisanej w 2000 r.

własne działania ODA i Austriackiej Agencji Rozwoju (ADA), włączając zarządzanie Austriacką Współpracą na Rzecz Rozwoju przez ADA. Odpowiedzialność za współpracę rozwojową spoczywa na jej poszczególnych aktorach, z których każdy posiada swój własny mandat i budżet, a zatem jest w stanie działać niezależnie (OECD, 2020).

ADA działa jako jednostka operacyjna Austriackiej Współpracy na rzecz Rozwoju. Jej siedziba znajduje się w Wiedniu, posiada (stan na 2022 r.) 11 biur koordynacyjnych⁷ oraz 13 biur projektowych⁸ w Afryce, Azji i Europie Południowo-Wschodniej i Wschodniej (ADA, 2021, s. 9; ADA, 2022, s. 10). Na zlecenie BMEIA przygotowuje m.in. statystyki ODA, *public relations*.

Austria nie ma jednego budżetu ODA, tworzą ją świadczenia licznych krajowych aktorów (por. wykres 1). Największy finansowy udział w austriackiej ODA przypada na Federalne Ministerstwo Finansów (BMF), włącznie z *Österreichische Kontrollbank* i Austriackim Bankiem Rozwoju (OeEB). Udział ADA w ODA wyniósł w 2020 r. zaledwie 10,58%, w 2021 10,60%. BMEIA i ADA, tworząc wspólnie Austriacką Współpracę na Rzecz Rozwoju (OEZA), zarządzali w 2020 r. 16,77% łącznej austriackiej ODA (ADA, 2022, s. 13), w 2021 – 21% (wykres 1).

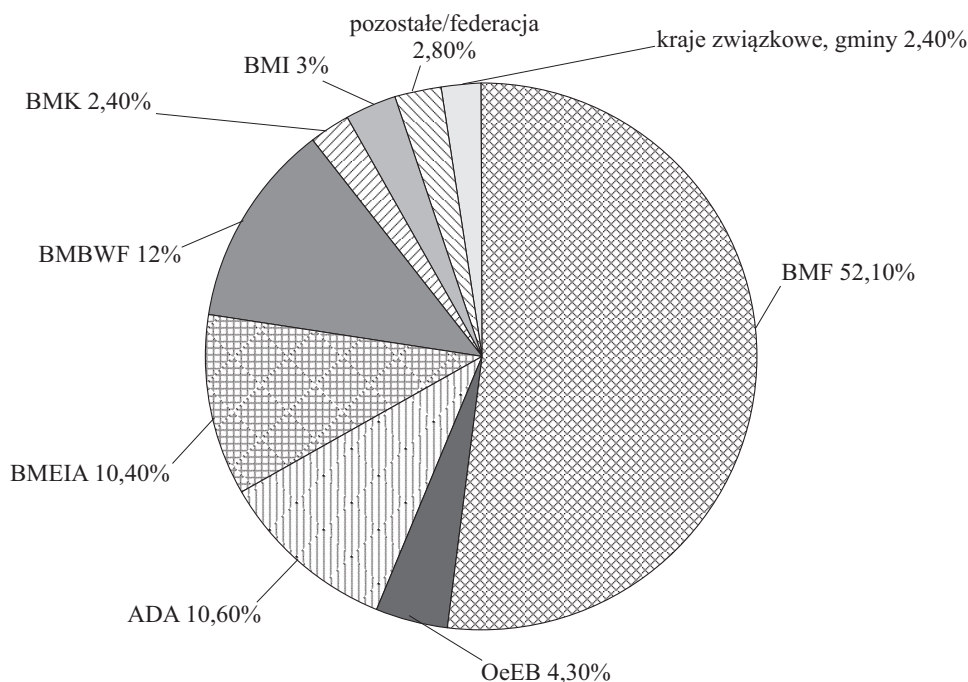
Większość budżetu ADA na wsparcie działań OEZA stanowią środki BMEIA. Pozostała część uzyskiwana jest z funduszy *European Recovery Program* (ERP), a także innych austriackich podmiotów publicznych (m.in. ministerstw, krajów związkowych), które upoważniają ADA jako agendę federalną do działań w zakresie współpracy rozwojowej. Budżet ADA ustalany jest corocznie przez rząd w trakcie rokowań budżetowych. Poza środkami krajowymi, ADA pozyskuje fundusze od podmiotów trzecich, w szczególności UE oraz *Green Climate Fund* (GCF), jako akredytowana instytucja pośrednicząca w ich dystrybucji. W 2021 r. budżet operacyjny ADA osiągnął 195,2 mln euro, co stanowiło najwyższą wartość od momentu jej utworzenia (ADA, 2021, s. 3).

Federalna Ustawa o Współpracy Rozwojowej (2003 r.) określa priorytety austriackiej oficjalnej pomocy rozwojowej, której szczegółowe cele wyznaczają trzyletnie programy przyjęte przez Radę Ministrów. Wprowadza ona trzy cele austriackiej współpracy rozwojowej: eliminację ubóstwa, zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa ludzkiego oraz ochronę środowiska. W ich dążeniu zobowiązuje podmioty OEZA do przestrzegania czterech zasad: uwzględnienia celów rządów i ludności krajów partnerskich w odniesieniu do tempa i form procesu rozwojowego, jak i prawa do wyboru własnej drogi rozwoju; wzgląd na lokalne uwarunkowania społeczne w szczególności aspekty kulturowe; równość płci oraz włączenie potrzeb dzieci i osób niepełnosprawnych (EZA-G, 2003, art. 1, ust. 3). Chociaż jej zapisy stawiają na pierwszym miejscu pokój i bezpieczeństwo człowieka, nie wiążą tego z austriacką pomocą humanitarną. Mimo że ustawa zobowiązuje do zgodności austriackiej ODA z celami i zasadami polityki rozwojowej oraz wytycznymi trzyletniego programu polityki rozwojowej osiągnięcie spójnego i skoordynowanego podejścia do austriackiej ODA pozostaje wciąż wyzwaniem, na co wskazują przeglądy DAC austriackiej pomocy rozwojowej (OECD, 2004; OECD, 2009; OECD, 2015; OECD, 2020).

⁷ W Albanii, Armenii, Etiopii, Butanie, Burkina Faso, Gruzji, Kosowie, Mołdawii, Mozambiku, Palestynie i Ugandzie.

⁸ W Albanii (2), Armenii (2), Etiopii (2), Burkina Faso (2), Gruzji, Kosowie, Mołdawii (w 2021 były 2 biura, w 2022 jedno), Mozambiku, Serbii.

Wykres 1. Publiczne wydatki na współpracę rozwojową w 2021 r. (podstawa ekwiwalentu dotacji w % wg źródeł finansowania)

Źródło: BMEIA, <https://www.bmeia.gv.at/themen/entwicklungs-zusammenarbeit/>, 20.10.2022.

Rosnącą świadomość o współzależności kwestii bezpieczeństwa i rozwoju podkreślają przyjęte w listopadzie 2011 r. strategiczne wytyczne austriackiej polityki rozwojowej, określające skoordynowane, kompleksowe i spójne podejście wszystkich zaangażowanych w nią aktorów *Whole-of-Government Approach WoGA* w przypadku złożonych kryzysów i państw niestabilnych (BMEIA 2011). W przyjętej w 2013 r. strategii bezpieczeństwa Austrii polityka rozwojowa postrzegana jest jako jeden z elementów „zintegrowanego pakietu bezpieczeństwa” (Bundeskanzleramt, 2013, s. 4).

Programy definiują tematyczne i geograficzne ukierunkowanie działań dwustronnych w ramach OEZA, które w latach 2016–2018 i 2019–2021 podporządkowane zostały celom Agendy 2030. Program na lata 2019–2021 nadaje priorytet zaspokajaniu podstawowych potrzeb w zakresie eliminacji ubóstwa, zrównoważonego rozwoju gospodarczego, ochrony i zachowania środowiska naturalnego, pokoju i bezpieczeństwa, budowania inkluzywnych społeczeństw oraz promowania równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet (BMEIA, 2018, s. 20–21). Do tej pory (stan na październik 2022 r.) rząd federalny nie przyjął nowego programu austriackiej polityki rozwojowej na lata 2022–2024, według oficjalnych informacji jest on na etapie finalizacji (OECD, 2022). Zaprezentowany latem 2021 r. projekt spotkał się z krytyką ADA i organizacji pozarządowych (Leonhard, 2021).

Program rządu koalicji Austriackiej Partii Ludowej (ÖVP) i Zielonych na lata 2020–2024 deklaruje stopniowe zwiększanie finansowania ODA i osiągnięcia poziomu 0,7% DNB (*Aus Verantwortung*, 2020, s. 134). Wśród nadrzędnych celów OEZA

wymienia: stwarzanie perspektyw i szans „na miejscu” wspólnie z krajami priorytetowymi i organizacjami partnerskim; opracowanie strategii austriackiej pomocy humanitarnej oraz rozbudowę instrumentów pomocy humanitarnej w regionach kryzysowych (Libia, Jemen, Syria i kraje sąsiadujące); większy nacisk na temat migracji, również poprzez kontrolę zagospodarowania niewykorzystanych i dodatkowych środków rozwojowych w krajach pochodzenia i tranzytu migrantów trafiających do Austrii; zainicjowanie międzynarodowych działań w walce z kryzysem klimatycznym, stworzenie większych możliwości dla współpracy gospodarczej, w tym zachęt dla austriackich firm do inwestycji w ważnych państwach trzecich, jak i tworzenie partnerstw na rzecz kształcenia wspólnie z podmiotami gospodarczymi i instytucjami edukacyjnymi w Austrii i „na miejscu” (*Aus Verantwortung*, 2020, s. 134–135). Skutecznej pomocy „na miejscu” w krajach partnerskich przypisuje się kluczowe znaczenie. Ważnym instrumentem jest tu Fundusz Katastrof Zagranicznych (AKF), którego budżet został w ostatnich latach znacznie zwiększony – w 2021 r. z 25 do 52,5 mln euro, a w 2024 r. do 60 mln euro (ADA, 2021, s. 2–3; ADA, 2022, s. 32–33). Z jego środków planowane jest finansowanie bezpośrednich działań służących przezwyciężeniu sytuacji kryzysowych, rehabilitacji i odbudowie, które w przypadku upoważnienia przez BMEIA są administrowane przez ADA (ADA, 2022, s. 13–14).

Ewolucja austriackiej ODA

Wskaźnik oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA) mierzy udział wydatków publicznych na współpracę rozwojową w dochodzie narodowym brutto (DNB) państwa. Analizując trendy w austriackiej ODA (por. tabela 1) można zauważyć w miarę stały wzrost pomocy dwustronnej i wielostronnej (z wyjątkami w latach 1976 i 1979) za rządów Bruno Kreisky’ego i SPÖ. Z początkowych 275,9 mln szylingów austriackich/ATS w 1970 r. austriacka ODA osiągnęła swój szczytowy poziom 5140,6 mln ATS w 1985 r., co stanowiło wówczas 0,38% DNB. Po przejęciu odpowiedzialności za ministerstwo przez Aloisa Mocka/ÖVP wydatki zostały znacznie zredukowane. W ostatnim roku jego urzędowania (1990) na austriacką współpracę rozwojową przeznaczano 0,11% DNB. W kolejnych latach poziom ODA był stabilny, osiągając w 1999 r. 0,24% DNB. Również wraz z uzyskaniem członkostwa Austrii w Unii Europejskiej w 1995 r. widoczny jest wzrost wartości zwłaszcza w przypadku pomocy dwustronnej. Od 2000 r. ÖVP faktycznie konsekwentnie odpowiada za obszar współpracy na rzecz rozwoju. Wyjątkiem są lata 2017 i 2018 kiedy urząd sprawowała Karin Kneissl (FPÖ). Spadek wydatków można tutaj wytłumaczyć w szczególności skupieniem się na interesach narodowych oraz brakiem zainteresowania partii współpracą międzynarodową. Co więcej, kwestie integracji europejskiej i pomocy na rzecz rozwoju coraz bardziej się przenikały, deprecjonując znaczenie tej ostatniej. Jeszcze w 2005 r. ODA kształtowała się na poziomie 0,52% DNB, w kolejnych latach nie udało się go już osiągnąć, ani przewyższyć (por. tabela 1).

Wielkość austriackiej ODA rośnie od 2018 r., choć wciąż jest poniżej poziomów z lat 2015–2016, co wówczas wynikało ze wzrostu wewnętrznych wydatków na uchodźców. Wraz z bezprecedensowym wzrostem kosztów powiązanych z uchodźcami w 2015 i 2016 r. Austria zaczęła łączyć współpracę na rzecz rozwoju z agendą migracyjną. W re-

akcji na kryzys migracyjny w 2015 r. podjęto decyzję o zwiększeniu budżetu Funduszu Klęsk Zagranicznych (AFK) z 5 mln do 20 mln euro (Österreich, 2015). Przed 2015 r. kwestie przymusowych przesiedleń i migracji nie były poruszane w dokumentach strategicznych polityki rozwojowej, stały się priorytetem już w trzyletnim programie na lata 2016–2018 (Paterek, 2020, s. 343–348). Po pożarze obozu dla uchodźców Moria na greckiej wyspie Lesbos (9 września 2020 r.), negatywny stosunek Austrii do postulowanego przez część społeczeństwa przyjmowania młodocianych uchodźców został „zrekompensowany” zwiększeniem budżetu austriackiej pomocy humanitarnej. Środki zwiększonego w 2021 r. budżetu Funduszu Klęsk Zagranicznych zostały wykorzystane na cel szybkiego przezwyciężenia sytuacji kryzysowych w Jemenie i Syrii, Górskim Karabachu, Jordanii, Libanie i Południowym Sudanie, jak i w krajach priorytetowych austriackiej współpracy na rzecz rozwoju Etiopii, Burkina Faso, Mozambiku i Ugandzie (ADA, 2022, s. 2–3). Ponadto, powołano specjalnego przedstawiciela ds. pomocy humanitarnej: został nim wieloletni Sekretarz Generalny ds. współpracy międzynarodowej w Caritas – Christoph Schweifer (ÖFSE, *Die Österreichische*).

W 2020 r. austriacka ODA osiągnęła poziom 0,30% DNB, w 2021 według wstępnych szacunków 0,31% DNB (por. tabela 1). Jest to dużo poniżej średniej unijnych członków DAC, która w 2020 r. wyniosła 0,50%, a w 2021 – 0,49% DNB (OECD, 2022a, s. 10). Wzrost bilateralnej ODA z 450,5 mln euro w 2020 r. do 576,9 mln euro w 2021 r. wynikał po części ze zwiększenia środków AKF. Ponadto, Austria po raz pierwszy zaraportowała w ODA darowizny na szczepionki przeciw COVID-19, wyniosły one 16 mln euro (ADA, *Öffentliche*).

Pod względem udziału ODA w DNB Austria w 2021 r. zajęła 15. pozycję wśród 30 państw członkowskich DAC. Większa część austriackiej ODA przekazywana jest kanałami wielostronnymi. W 2020 r. 57,2% całkowitej ODA stanowiły wpłaty na rzecz organizacji wielostronnych. Z czego 84% przypadało na instytucje Unii Europejskiej, Grupę Banku Światowego i regionalne banki rozwoju. Do systemu NZ przekazano 10,3% austriackiej ODA wielostronnej, głównie były to składki celowe – przeznaczone na konkretny kraj, region, temat lub cel. Trzema największymi odbiorcami wsparcia ONZ (wkłady podstawowe i celowe) były: UNHCR (11,2 mln USD), Sekretariat Generalny ONZ (9,3 mln USD) i UNDP (8,6 mln USD) (OECD, 2022).

Pomoc dwustronna wyniosła 42,8% całkowitej ODA, w tym 28% stanowiły wpłaty na rzecz organizacji wielostronnych (wkłady celowe). Rosnąca wielkość austriackiej dwustronnej ODA koncentruje się na klimacie i środowisku i jest jednym z najwyższych udziałów wśród członków DAC, przyjmujących środowisko za główny cel pomocy (26,2% w 2020 r.). Znaczna część austriackiej dwustronnej ODA jest nadal powiązana z własnymi firmami (21,1% w 2020 r.), co jest niezgodne z rekomendacją DAC (DAC, *Standards*; OECD, 2022).

W 2020 r. wydatki dwustronne Austrii (568,2 mln USD) nieznacznie wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim (o 20,3% w ujęciu realnym). Austria skoncentrowała dwustronną pomoc na celach określonych w Agendzie 2030: walce z ubóstwem, partnerstwach i ograniczaniu nierówności. Pomoc programowa stanowiła 14,2% dwustronnej ODA, dużo poniżej średniej krajów DAC na poziomie 49,7%. Wewnętrzne koszty na uchodźców wyniosły 30,9 mln USD, co oznacza spadek o 3,6% w ujęciu realnym w porównaniu z 2019 r. i stanowiły 2,3% ogólnej austriackiej ODA (OECD, 2022). Warto zaznaczyć,

Tabela 1

**Ewolucja austriackiej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej ODA w latach 1970–2020
(wyплаты netto w mln austriackich sztylingów ATS/od r. 2000 w mln euro)**

Podmiot odpowiedzialny za austriacką współpracę na rzecz rozwoju	Podmiot odpowiedzialny za austriacką współpracę na rzecz rozwoju	Partia	Rok	Pomoc dwustronna	Dotacje bilateralne	Pożyczki bilateralne	Pomoc wielostronna	ODA w mln ATS	ODA w % DNB
Kancelaria Federalna/BKA	Sekretarz stanu STS/minister BM STS Veselsky	SPÖ	1970	107,9	84,0	23,9	168,0	275,9	0,07
			1971	166,3	77,1	89,2	143,1	309,5	0,07
			1972	100,0	99,0	0,9	314,3	414,3	0,09
			1973	151,6	115,8	35,9	636,3	787,9	0,14
			1974	375,3	151,6	223,7	734,5	1109,8	0,17
			1975	868,4	168,1	700,3	253,1	1121,5	0,17
			1976	531,6	426,7	104,9	361,8	893,6	0,12
			1977	1430,1	415,2	1014,9	360,3	1790,5	0,22
			1978	1637,3	489,0	1148,3	600,7	2238,1	0,27
			1979	831,1	568,2	262,9	925,3	1756,5	0,19
BKA	STS Nussbaumer	SPÖ	1980	949,7	610,7	1339,0	351,7	2301,5	0,23
			1981	2563,0	794,8	1768,2	936,4	3499,5	0,33
			1982	2805,3	870,0	1935,3	1203,2	4008,5	0,35
			1983	2271,9	862,8	1409,1	558,9	2830,8	0,23
BMA	BM Gratz BM Jankowitsch	SPÖ	1984	2745,2	813,8	1931,4	882,5	3627,7	0,28
			1985	3607,3	908,9	2698,4	1533,6	5140,6	0,30
BMA	BM Mock	ÖVP	1986	2160,0	922,6	1237,4	857,7	3017,7	0,21
			1987	1983,1	972,5	1010,6	558,6	2541,8	0,17
BKA	STS Jankowitsch	SPÖ	1988	2004,9	1096,6	908,3	1716,7	3721,6	0,24
			1989	2658,4	1390,5	1267,9	1078,7	3737,1	0,23
			1990	837,6	2012,5	-1174,9	1073,2	1910,9	0,11
			1991	2107,5	3250,3	-1142,8	1326,8	3434,3	0,18
			1992	748,1	4328,1	-3580,0	1495,1	2243,2	0,11
			1993	846,6	4287,8	-3441,1	1550,2	2396,9	0,11
			1994	2328,0	4310,5	-1982,4	1365,3	3693,4	0,17
			1995	4163,5	4043,1	120,4	2087,7	6251,2	0,27
			1996	4039,1	3934,4	104,8	1532,8	5571,9	0,23
			1997	3340,5	3254,6	86,0	2695,3	6035,9	0,24
BMA	STS Ferrero-Waldner	ÖVP	1998	3649,0	3582,9	66,1	2032,1	5681,1	0,22
			1999	3996,7	5036,3	-1039,6	2361,1	6357,9	0,24

Tabela 1 cd.

**Ewolucja austriackiej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej ODA
w latach 1970–2020**

Podmiot odpowiedzialny za austriacką współpracę na rzecz rozwoju	Sekretarz stanu STS/minister BM	Partia	Rok	Pomoc dwustronna	Dotacje bilateralne	Pożyczki bilateralne	Pomoc wielostronna	ODA w mln euro	ODA w % DNB
BMA	BM Ferrero-Waldner	ÖVP	2000	296,4	295,9	0,5	180,7	477,1	0,23
			2001	493,3	498,2	-5,0	213,7	706,9	0,34
			2002	386,5	389,1	-2,6	165,4	552,0	0,26
			2003	202,2	235,2	-33,0	244,6	446,8	0,20
BMA	BM Ferrero-Waldner BM Plassnik STS Winkler	ÖVP	2004	283,8	286,7	-2,9	261,7	545,4	0,23
			2005	991,3	995,0	-3,7	274,6	1265,9	0,52
			2006	869,7	873,3	-3,6	324,1	1193,8	0,47
BMeiA	BM Plassnik Winkler	ÖVP	2007	967,4	986,6	-19,3	353,7	1321,1	0,50
			2008	855,3	884,1	-28,9	332,7	1188,0	0,43
BMeiA	BM Spindelegger STS Waldner Lopatka	ÖVP	2009	364,2	368,5	-4,3	455,8	819,9	0,30
			2010	462,4	460,6	1,8	450,0	912,4	0,32
			2011	352,5	352,5	0,0	446,8	799,3	0,27
			2012	417,2	418,5	-2,4	443,6	860,8	0,28
			2013	409,2	392,5	16,7	473,2	882,4	0,27
BMEiA	BM Kurz	ÖVP	2014	479,8	473,2	6,6	450,7	930,5	0,28
			2015	705,4	700,5	4,9	487,7	1193,1	0,35
			2016	891,9	891,3	0,5	587,1	1477,4	0,42
			2017	532,6	523,2	9,5	577,4	1110,0	0,30
BMEiA	BM Schallenberg BM Schallenberg	ÖVP	2018	409,1	400,7	8,4	578,5	987,6	0,26
			2019	396,5	390,3	6,2	699,6	1096,1	0,28
BMEiA	BM Schallenberg	ÖVP	2020	450,5	666,9	1117,4	0,30
BMEiA	BM Schallenberg	ÖVP	2021*	576,9	657,5	1234,4	0,31

* wstępne dane; .. brak danych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Obrovsky, 2021; ADA, *Öffentliche Entwicklungshilfeleistungen*.

że w 2015 r. było to 26,8%, a w 2016 r. 36,4% (Paterek, 2020, s. 336). Austriacka pomoc dwustronna przekazywana była głównie przez organizacje sektora publicznego, uniwersytety, instytuty badawcze i *think tanki*. Współpraca ta stanowiła 18,4% ODA w 2020 r. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego otrzymały 69,7 mln USD dwustronnej austriackiej ODA w 2020 r. Mniej niż 1% stanowiły wkłady podstawowe, 12,1% powiązane było z implementacją projektów zainicjowanych przez darczyńcę (finansowanie celowe). Pomiędzy 2019 a 2020 r. zmniejszył się udział finansowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w bilateralnej ODA z 14,4% do 12,3% (OECD, 2022).

Geograficznie austriacka dwustronna ODA koncentruje się przede wszystkim na Europie (23% ODA) i Afryce (19,2% ODA) oraz Azji (OECD 2022). Tabela 2 zestawia regiony i kraje OEZA określone w trzyletnim programie na lata 2019–2021 oraz największych odbiorców austriackiej ODA w 2020 r. Pod względem wielkości wsparcia żaden z krajów priorytetowych nie znalazł się w pierwszej dziesiątce austriackiej ODA. W 2020 r. 28,4% trafiło do 10 czołowych beneficjentów pomocy Austrii w Europie, na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Turcja pozostaje największym odbiorcą dwustronnej ODA, co odzwierciedla również wkład Austrii na rzecz unijnego Instrumentu Pomocy dla Uchodźców w Turcji (*EU-Turkey Refugee Facility*)⁹. Wsparcie niepodporządkowane konkretnym krajom, a przeznaczone na projekty regionalne, wydatki na uchodźców wewnętrznych, koszty administracyjne i pomoc humanitarną stanowiły 44,8% bilateralnej ODA. Kraje najslabiej rozwinięte (LDC) otrzymały 10% dwustronnej ODA, poniżej średniej DAC – 24,4%. Najwyższym udziałem dwustronnej ODA (25,3%) zostały objęte kraje o wyższym średnim dochodzie, a 44,8% rozdysponowano bez zastosowania klucza dochodowego. 2,9% ulokowano w małych rozwijających się krajach wyspiarskich (16,6 mln USD) (OECD, 2022).

Tabela 2

Austriacka współpraca na rzecz rozwoju – programowe priorytety geograficzne i główni beneficjenci ODA

Współpraca na rzecz rozwoju: regiony i kraje priorytetowe*		10 TOP beneficjentów austriackiej ODA w 2020 r.**
Najbiedniejsze kraje rozwijające się (LDCs) Cel: walka z ubóstwem	Afryka Zachodnia: Burkina Faso Afryka Wschodnia: Etiopia, Uganda Afryka Południowa: Mozambik Butan	Turcja Bośnia i Hercegowina Syryjska Republika Arabska Serbia
Europa Południowo-Wschodnia/ Kaukaz Południowy Cel: długotrwały rozwój gospodarczy	Kosowo Albania Mołdawia Gruzja Armenia	Ukraina Kuba Uganda Etiopia Iran
Regiony kryzysowe i państwa niestabilne Cel: pokój i bezpieczeństwo, stabilność i odbudowa, budowa struktur	Palestyna	Mozambik

* BMEIA, 2018, s. 21; ADA <https://www.entwicklung.at/laender>, 20.10.2022.

** OECD 2022.

⁹ W latach 2016–2019 zaangażowanie Austrii w tym instrumencie osiągnęło 45 627 981 euro (stan na kwiecień 2022, BMEIA, *Humanitarian aid*).

Najnowszy przegląd austriackiej współpracy rozwojowej DAC z 2020 r. zwraca uwagę na wzrost jej znaczenia dla długofalowej prewencji konfliktowej, co znajduje swoje odzwierciedlenie w strategiach wiążących kwestie bezpieczeństwa i rozwoju (OECD, 2020). ADA wypracowała dokumenty koncepcyjne podejmujące kwestie współpracy rozwojowej w regionach niestabilnych, bezpieczeństwa żywnościowego, zmian klimatu czy roli płci w konfliktach zbrojnych (ADA, *Strategien*). Od 2006 r. analiza ryzyka jest obligatoryjna dla wszystkich projektów OEZA jako integralna część cyklu programowania nawet przy braku kontekstu niestabilności. Austriackie wsparcie w kontekście niestabilności w 2020 r. osiągnęło 18,6% austriackiej bilateralnej ODA (105,9 mln USD). W tym 26% przekazano w formie pomocy humanitarnej (26,4% w 2019), 7,1% na działania na rzecz pokoju (9,7% w 2019). Mniej niż 1% przeznaczono na zapobieganie konfliktom, co stanowi spadek z 2% w 2019 r. (OECD, 2022).

Do najważniejszych sektorów wsparcia austriackiej dwustronnej ODA w 2020 r. należała infrastruktura i usługi społeczne (38,1%; 260,6 mln USD), z naciskiem na edukację (176,8 mln USD), rząd i społeczeństwo obywatelskie (28,3 mln USD) oraz wodę i kanalizację (23,4 mln USD). Kolejnym obszarem była infrastruktura i usługi gospodarcze (158,2 mln USD), w szczególności energetyka (121,7 mln USD). Dwustronna pomoc humanitarna wyniosła 66 mln USD (9,7% dwustronnej ODA). Austria przeznaczyła 231,7 mln USD (49,6% dwustronnej ODA) na promowanie pomocy na rzecz handlu i poprawę wyników handlowych krajów rozwijających się oraz integrację z gospodarką światową. Kwestie równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet jako istotny cel wsparcia powiązane zostały z 27,2% austriackiej dwustronnej ODA w 2020 r. (średnia DAC 44,6%), co oznaczało znaczny spadek w porównaniu do 56,7% w 2019 r. Na działania w odpowiedzi na pandemię COVID-19 w 2020 r. Austria przeznaczyła 5,4% dwustronnej ODA (30,9 mln USD). W tym mniej niż 1% stanowiły wydatki na zdrowie. Alokacje na wsparcie ochrony środowiska i postanowień konwencji z Rio wyniosły w 2020 r. 39,7% bilateralnej ODA (średnia DAC 38,8%), co oznacza wzrost w porównaniu z 33,4% w 2019 r. Austria położyła większy nacisk na łagodzenie zmian klimatu (33,2%) niż ich adaptację (17,2%) (OECD, 2022). W 2020 r. Austriacki Bank Rozwoju (OeEB) i Austriacka Agencja Rozwoju (ADA) pozyskały 21,7 mln USD z sektora prywatnego, angażując się we wspólne przedsięwzięcia inwestycyjne, współfinansowanie, kredyty konsorcjalne oraz bezpośrednie inwestycje w spółki i spółki celowe (OECD, 2022). Wsparcie sektora prywatnego poprzez tworzenie partnerstw z sektorem prywatnym jest ważnym punktem zaangażowania ADA. Od 2012 r. powstało blisko 160 takich przedsięwzięć (BMEIA, 2020, s. 179). W 2021 r. ADA realizowała 65 partnerstw z przedsiębiorstwami ze wsparciem 3,5 mln euro (ADA, 2022, s. 28–29). Przykładem takich inicjatyw w sektorze zdrowia są wspólne projekty z Innsbrucką firmą MEDEL, jednym z trzech czołowych producentów implantów słuchu, realizowane m.in. w Wybrzeżu Kości Słoniowej czy Bangladeszu (BMEIA, 2020, s. 179–180).

Odpowiedź na wybrane wyzwania

W swojej najnowszej koncepcji rozwoju na lata 2022–2026 ADA identyfikuje globalne wyzwania współpracy na rzecz rozwoju (ADA, 2022, s. 12–13). Na pierwszym

miejscu wymienia pandemię COVID-19 i jej konsekwencje. Od 2020 r. ok. 100 mln osób dotknęła ekstremalna bieda. Pandemia cofa osiągnięte do tej pory postępy społeczności międzynarodowej w walce z ubóstwem. Jej społeczne i gospodarcze następstwa niewspółmiernie mocniej obejmują słabsze grupy ludności. W efekcie pogłębiają się istniejące już dysproporcje w dostępie do zdrowia, wykształcenia i zarobków, wiele małych i średnich przedsiębiorstw boryka się ze stratami setek milionów miejsc pracy. Co więcej, od lutego 2022 r. wojna w Ukrainie zaostrza sytuację szczególnie w krajach rozwijających się, determinując globalny kryzys żywnościowy, wysokie ceny nośników energii oraz kosztów utrzymania. Dynamicznie postępujące zmiany klimatu i niepowodzenia podjęcia efektywnych środków na poziomie globalnym na rzecz ochrony klimatu, zagrażają podstawom egzystencji najbardziej wrażliwym grupom społecznym. Tym samym stwarzają niebezpieczeństwo dla zrównoważonego osiągania postępów rozwojowych, zaostrzają konflikty o naturalne zasoby. Globalnie postępująca degradacja środowiska naturalnego i utrata biologicznej różnorodności osłabia wysiłki na rzecz eliminacji ubóstwa, bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wody. Kolejnym wyzwaniem jest niestabilność państw i konflikty. Osoby przesiedlone z powodu prześladowań, konfliktów czy przemocy stanowiły pod koniec 2020 r. około jednego procenta populacji świata. Brak bezpieczeństwa, praworządności i dostępu do podstawowych usług potęgują przemoc, ubóstwo, nierówności i degradację środowiska. Najbardziej niestabilne kraje są dalekie od osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju (SDGs), pozostają w tyle pod względem odpowiednich standardów społecznych i partycypacji politycznej. Społeczno-ekonomiczne dysproporcje, brak równości płci prowadzi do podziałów społecznych, osłabia struktury i procesy demokratyczne. W wielu krajach obserwuje się tendencje autorytarne. Brak praworządności i podziału władzy, słabość procedur demokratycznych podważa funkcjonowanie i legitymację instytucji państwowych. Te deficyty stwarzają podatny grunt dla korupcji, niekorzystnych uwarunkowań rozwoju społecznego i gospodarczego/dobrobytu, a w konsekwencji również prowadzą do restrykcji wobec organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ważnych partnerów dla urzeczywistnienia założeń Agendy 2030. ADA podkreśla negatywne następstwa rozwoju technologii cyfrowych dla współpracy na rzecz rozwoju. Globalna sieć cyfrowa stwarza co prawda nowe możliwości, ale jednocześnie zagrożenie wzmocnienia światowych nierówności w wyniku koncentracji mocy i pogłębianiu „cyfrowej przepaści” pomiędzy bogatymi i biednymi w społeczeństwach. Te wszystkie wyzwania przybierają postać kompleksowych kryzysów i konfliktów, w których przeplatają się/przenikają się zarówno regionalne, jak i globalne czynniki. Ich następstwem są często ruchy uchodźcze i migracyjne. W związku z powyższym należy je poddawać kompleksowej, systematycznej analizie i „leczyć u korzeni” (ADA, 2022, s. 12–13).

Wyzwania te pokrywają się z najważniejszymi celami OEZA określonymi w sprawozdaniu z polityki zagranicznej i europejskiej BMEIA za 2020 r. Austriacka polityka rozwojowa, przyczyniając się do bezpieczeństwa, dobrobytu i stabilności w bliskim i dalszym sąsiedztwie, stanowi „zasadniczy filar naszych interesów i polityki zagranicznej” (BMEIA, 2020, s. 178). Nacisk OEZA położony jest na stwarzanie perspektyw „na miejscu”. Pandemia postawiła przed OEZA również wyzwania przedmiotowe, jej skutki dotknęły wszystkie sektory i obszary zaangażowania w krajach rozwijających się. Bilateralnie Austria angażuje się m.in. na rzecz zaopatrzenia w wodę i higienę

ny sanitarnej w Albanii, Mołdawii, Mozambiku, Ugandzie i Palestynie. W Afryce od 2011 r. ADA wspiera szeroko zakrojone globalne partnerstwo na rzecz wody (Global Water Partnership, gwp.org), sieć zrzeszającą ponad 3 tysiące organizacji partnerskich w 179 krajach, promujące kwestie równouprawnienia płci w sektorze wodnym (BMEIA, 2020, s. 181). Przykładem inicjatyw nakierowanych na zrównoważoną energię jest wsparcie przy współpracy z UNIDO regionalnych centrów energii odnawialnej i efektywnego wykorzystania energii. Pierwsze z nich działają już we wschodniej i zachodniej Afryce, Himalajach/Hindukuszu, Karaibach i Pacyfiku. W zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju wiejskiego punkt ciężkości położony został na ograniczenie konsekwencji zmian klimatu, wzmocnienie odporności gospodarstw domowych i gmin wobec kryzysów, pobudzenie lokalnej produkcji, zrównoważone wykorzystanie i równy dostęp do gruntów oraz zasobów naturalnych. OEZA wspiera ten obszar m.in. w Etiopii, Burkina Faso i Mozambiku, a także w Armenii i Gruzji, niektóre projekty przy zaangażowaniu UE (BMEIA, 2020, s. 181). Promocji praw człowieka służy m.in. unijny projekt *Bridging the gap*, którego zadaniem jest kształtowanie świadomości osób z niepełnosprawnościami w Etiopii (ADA, 2021, s. 19). Dużą wartość przypisuje się kwestiom wsparcia pokoju i zapobiegania konfliktom przede wszystkim w Afryce Zachodniej, Afryce Wschodniej/Rogu Afryki, Bałkanach Zachodnich, Kaukazie Południowym, Bliskim i Środkowym Wschodzie. W Afryce Zachodniej OEZA wspierała do marca 2020 r. fundusz misji pokojowych ONZ w Mali (MINUSMA). W centrum uwagi Wiednia pozostaje jednak prewencja konfliktowa: *WEST Africa Network for Peacebuilding*/Zachodnioafrykańska Sieć Budowania Pokoju (WANEP) jest ostoją systemu wczesnego ostrzegania kryzysowego ECOWAS w Afryce Zachodniej. WANEP, skupiający ponad 500 lokalnych partnerów w regionie angażuje podmioty społeczeństwa obywatelskiego. Eksponuje się znaczenie zapewnienia skoordynowanego, spójnego i komplementarnego podejścia instrumentów współpracy rozwojowej, pomocy humanitarnej i budowy pokoju dla prewencji konfliktowej. Nacisk położony jest na powiązanie tych podejść przy uwrażliwieniu na zagadnienie płci, np. w Palestynie przy współdziałaniu Komisji Europejskiej i innych bilateralnych darczyńców. W ramach projektu współpracy tzw. 3C – „skoordynowanego, komplementarnego i spójnego działania w sytuacjach niestabilności” – z BMLV i Austriackim Centrum Studiów na rzecz Pokoju i Rozwiązywania Konfliktów (ASPR) organizowane są szkolenia dla cywilnych, wojskowych i policyjnych sił w regionie Afryki Zachodniej w Międzynarodowym Centrum Szkolenia Misji Pokojowych Kofi’ego Annana (KAIPTC) w Akrze i w Ghanie, przygotowujące do udziału w operacjach humanitarnych i współpracy cywilno-wojskowej (BMEIA, 2020, s. 182).

Austria od samego początku kryzysu COVID-19 wspiera kraje i regiony priorytetowe OEZA, finansując konkretne projekty, bądź poprzez inicjatywy globalnych podmiotów, w tym UE (BMEIA, 2020, s. 183). W 2021 r. przekazała 7,5 mln euro na COVAX, światową inicjatywę na rzecz równego i sprawiedliwego dostępu do szczepionek przeciwko COVID-19. Wśród 92 krajów rozwijających objętych COVAX znajduje się 8 krajów priorytetowych OEZA. Do końca grudnia 2021 r. przekazano w jej ramach 933 mln dawek szczepionek (ADA, 2022, s. 19).

Wspierając najbiedniejsze kraje rozwijające się (LDC’s), zgodnie z wypracowanymi strategiami OEZA, skupia się na krajach i regionie Afryki Subsaharyjskiej oraz Bhuta-

nie. W Etiopii w ramach strategii na lata 2019–2025 austriacka pomoc koncentruje się na wzmocnieniu odporności i inkluzywnego sprawowania rządów. W Burkina Faso (strategia na lata 2019–2025) Austria angażuje się na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich oraz szkolnictwa i edukacji zawodowej. W Ugandzie (2019–2025) realizowane są projekty w priorytetowych sektorach zaopatrzenia w wodę i higieny sanitarnej oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Podobnie w Mozambiku (strategia na lata 2019–2024) obok zaopatrzenia w wodę i infrastruktury sanitarnej na obszarach wiejskich pomoc obejmuje zrównoważone rolnictwo i bezpieczeństwo żywnościowe. W uzupełnieniu do strategii krajowych w Afryce Subsaharyjskiej OEZA wspiera regionalnych aktorów, m.in.: Unię Afrykańską, ECOWAS, Wspólnotę Gospodarczą Afryki Wschodniej (EAC), *Intergovernmental Authority on Development* (IGAD), Południowoafrykańską Wspólnotę Rozwoju (SADC). Merytorycznie austriackie zaangażowanie rozwojowe w tym regionie koncentruje się na pokoju i bezpieczeństwie człowieka oraz zintegrowanym transgranicznym zarządzaniu zasobami wodnymi. W myśl całościowego podejścia dąży się do osiągnięcia synergii pomiędzy wszystkimi austriackimi aktorami, szczególnie w obszarze nauki i badań, pomocy humanitarnej, migracji i mobilności, gospodarki i rozwoju, jak i zrównoważonej energii i efektywności energetycznej (BMEIA, 2020, s. 184). Przy austriackim wsparciu od 1975 r. 374 ekspertów z Afryki Wschodniej uzyskało wykształcenie w obszarze ekologii wody pitnej. Tę tradycję kontynuuje projekt AQUAHUB – jako koordynowana przez Uniwersytet Przyrodniczy w Wiedniu (BOKU) platforma powiązanych aktorów: Uniwersytetu Egerton w Kenii, uniwersytetów w Addis Abeba i Bahir Dar w Etiopii oraz holenderskiego IHE *Delf Institute for Water Education* (ADA 2021, s. 20).

Szczególne znaczenie austriacki rząd przypisuje współdziałaniu pomocy humanitarnej, współpracy na rzecz rozwoju i budowania pokoju. We wszystkich fazach konfliktu zabiegi regionalne i wielostronne mają skutkować trwałym wkładem na rzecz pokoju i bezpieczeństwa ludzi. Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi powinno łączyć przestrzenną i sektorową współpracę, jak i sprzężenie bezpieczeństwa żywnościowego/rolnictwa, handlu i przemysłu, zdrowia, ochrony środowiska i klimatu oraz społecznej sprawiedliwości w myśl hasła *Leave no one behind*. Walka z ubóstwem, jako jednym ze źródeł uchodźstwa i nielegalnej migracji, pozostaje celem współpracy rozwojowej. Kładzie się akcent na wsparcie bezpieczeństwa prawnego, rozwój zdolności w zakresie badań i innowacji, stwarzanie bodźców rozwoju przez inwestycje w energię odnawialną i finansowanie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. W obszarze nauki i badań na pierwszy plan wysuwa się stworzenie młodym ludziom szans dostępu do nauki, badań i kształcenia zawodowego. Co więcej wszystkie te działania mają brać pod uwagę sytuację kobiet i dziewczyn. OEZA wprowadza wymóg przestrzegania minimalnych standardów wzmocnienia pozycji kobiet w odniesieniu do wsparcia inicjatyw edukacyjnych dot. planowania rodzin, praw reprodukcyjnych kobiet czy przy rozwiązywaniu konfliktów, budowie i utrzymaniu pokoju. Austriacka pomoc promuje równouprawnienie płci i walkę z okaleczaniem narządów płciowych (BMEIA, 2020, s. 185).

Austriacka współpraca rozwojowa w ramach strategii transformacji na lata 2019–2023 wspiera wysiłki Butanu na drodze do uzyskania statusu państwa o średnim dochodzie (ADA, 2019). Koncentruje się zatem na dobrych rządach, głównie w sądownictwie oraz zrównoważonym zarządzaniu energią (ADA, 2021, s. 25). W regionie

priorytetowym Himalaje/Hindukusz Austria uczestniczy w programie Międzynarodowego Centrum Zintegrowanego Rozwoju Górskiego (ICIMOD) w celu budowania odporności na zmiany środowiskowe i klimatyczne. We współpracy z UNIDO i ICIMOD OEZA promuje tworzenie i rozwój *Renewable Energy and Energy Efficiency Centre of the Himalayas* (REEECH) (BMEIA, 2020, s. 185).

W centrum uwagi austriackiej pomocy rozwojowej w krajach Europy Południowo-Wschodniej i Kaukazu Południowego jest rozwój gospodarczy z naciskiem na zatrudnienie, kształcenie zawodowe i wyższe, zarządzanie publiczne, prawa człowieka, praworządność i budowę instytucji również w perspektywie członkostwa w UE. Strategie regionalne dla Bałkanów Zachodnich oraz krajowe dla Albanii i Kosowa, które miały obowiązywać do roku 2020, zostały w 2019 r. przedłużone do 2021 r. Nowa strategia dla Bałkanów Zachodnich miała zostać przyjęta jeszcze w 2022 r. W grudniu 2021 r. opublikowana została ramowa strategia OEZA dla wschodnich partnerów UE: Armenii, Gruzji i Mołdowy (ADA, 2021a).

Do zaangażowania w regionach kryzysowych i państwach niestabilnych zalicza się przede wszystkim aktywność w Palestynie. Austriacką pomoc rozwojową wyznaczają ramy unijnej strategii dla Palestyny na lata 2017–2020 i palestyńskiej politycznej agendy na lata 2017–2020 (*National Policy Agenda 2017–2020*). Skupia się ona na kwestiach zaopatrzenia w wodę, budowie socjoekonomicznej odporności z naciskiem na kobiety i młodzież oraz w duchu dwupaństwowego rozwiązania przyczynia się do budowy instytucjonalnych podstaw państwa palestyńskiego. Ponadto Austria od wielu lat wspiera Agencję Narodów Zjednoczonych ds. Pomocy Uchodźcom Palestyńskim na Bliskim Wschodzie (UNRWA). Austria finansuje również działania na rzecz niestabilnych krajów na Bliskim i Środkowym Wschodzie. Między innymi w ramach wielostronnych w programach ONZ angażuje się w Syrii, Iraku, Libanie, Jordanii i Afganistanie (BMEIA, 2020, s. 187). Poprzez wkład w projekt IPPSHAR Wiedeń wspiera *Intergovernmental Authority on Development* (IGAD), która od 2008 r. odgrywa ważną rolę w negocjacjach pomiędzy stronami konfliktu w Somalii (ADA, 2021, s. 23).

W specjalnym wydaniu Eurobarometru pod tytułem „Obywatele UE i współpraca rozwojowa” opublikowane zostały wyniki badania opinii publicznej przeprowadzonego w 27 państwach członkowskich pomiędzy lutym a marcem 2022 r. Zdecydowanie przeważa stanowisko o konieczności zaangażowania Unii Europejskiej w pomoc dla krajów partnerskich. Kwestie pokoju i bezpieczeństwa, zdrowia i edukacji postrzegane są jako największe wyzwanie dla ich przyszłości. Niemniej znaczna mniejszość respondentów uważa, że Unia odnosi sukcesy w osiąganiu pozytywnych, zrównoważonych rozwiązań w kwestiach zmian klimatu i pandemii COVID-19 (EU, 2022, s. 9–10). Na tle pozostałych państw Austria miała najniższy odsetek osób (22%), dla których partnerstwo UE na rzecz walki z ubóstwem było „bardzo ważne” (dla porównania w Szwecji 64%, Hiszpanii 58%), za „dość ważne” postrzegało je już 54% badanych (w Szwecji 30%, Hiszpanii 40%). Podobnie, jak ma to miejsce w przypadku innych państw Austriacy mają skłonność do przypisywania zadania walki z ubóstwem w krajach partnerskich do priorytetów bardziej UE (88%), niż własnych rządów (51%) (EU, 2022, s. 16–18, 21). Walka UE ze zmianami klimatu i ich konsekwencjami w krajach partnerskich jest „bardzo ważna” dla 29% austriackich respondentów, co sytuuje Austrię na drugim koń-

cu skali obok Estonii 21%, Polski 26% i Łotwy 27% (Malta 69%, Cypr 67%, Szwecja 55%, Grecja 52%, Dania 50% (EU, 2022, s. 24.). 75% Austriaków podziela potrzebę przekazywania przez UE szczepionek przeciw COVID-19 krajom partnerskim, ale tylko 46% ocenia unijne zaangażowanie w kierunku pozytywnych, zrównoważonych zmian w kontekście pandemii za unijny sukces. Co ciekawe, Austriacy najczęściej wymieniali pokój i bezpieczeństwo (43%) jako największe wyzwania dla przyszłości krajów rozwijających się. Na kolejnych miejscach znajdowały się bezpieczeństwo żywnościowe i rolnictwo (35%) równolegle edukacja i woda/warunki sanitarne (30%), najmniejsze znaczenie przypisano digitalizacji (7%) (EU, 2022, s. 38–39).

Uwagi końcowe

Do tradycji austriackiej polityki zagranicznej należy wspieranie wysiłków w odpowiedzi na globalne wyzwania i zagrożenia. Współpraca rozwojowa jest jej integralnym składnikiem. Jako mniejszej wielkości państwo Austria identyfikuje swoje bezpieczeństwo w ramach silnego, opartego na zasadach i efektywnego systemu multilateralnego. Zdecydowana większość pomocy przekazywana jest kanałami wielostronnymi. Międzynarodowe zaangażowanie Austrii od ponad dwóch dekad skupia się na najbliższym sąsiedztwie – Europie Południowo-Wschodniej, gdzie pełni ważną rolę na rzecz regionalnej i europejskiej integracji.

Niemniej Austria nie wykorzystuje potencjału polityki rozwojowej, by stać się ważnym graczem w globalnym kontekście. W odróżnieniu od dużych donatorów, małe państwa zazwyczaj są bardziej hojne w ogólnej pomocy, kierują jej większy udział do biednych krajów oraz udostępniają ją na bardziej przystępnych warunkach (Lundsgaarde, 2016, s. 187). Fakt, że przez ostatnie dwie dekady to małe państwa były stale hojnymi dawcami wydaje się potwierdzać to założenie. W przeszłości jednak Austria przekazywała również dużo mniej pomocy, w porównaniu z Danią czy Norwegią. Wprawdzie krokiem we właściwym kierunku było utworzenie Austriackiej Agencji Rozwoju (ADA) w 2004 r., wzmocnienie w ostatnich latach jej budżetu i zwiększenie personelu, oraz koncentracja na krajach Bałkanów Zachodnich – niszy, która pozwoliłaby na wyspecjalizowanie się austriackiego profilu współpracy rozwojowej, jednak bez nadania jej odpowiedniego politycznego i finansowego znaczenia. Kryzys migracyjny podniósł znaczenie współpracy rozwojowej, coraz częściej w dyskursie politycznym uzasadniano jej rolę w hamowaniu nielegalnej migracji. Pandemia stała się kolejnym wyzwaniem determinującym wsparcie rozwojowe w krajach partnerskich w latach 2020–2021. W 2021 r. austriacka ODA wzrosła o 8,7% w związku z większymi dwustronnymi dotacjami na pomoc humanitarną i wsparcie powiązane z COVID-19, jak i wzrostem wewnętrznych wydatków na uchodźców, osiągając 0,31% DNB (OECD, 2022a).

Eksperti ÖFSE przekonują, że w szczególności Austria powinna przeciwdziałać rosnącym tendencjom nacjonalistycznym w globalnej sferze politycznej i opowiadać się za partnerstwem na rzecz rozwoju z krajami Globalnego Południa. Ważnym krokiem w tym kierunku byłby zatem sukcesywny wzrost austriackich inwestycji we współpracę na rzecz rozwoju oraz wsparcie krajów partnerskich (ÖFSE, *Die Entwicklungen...*). Jednakże austriackiej pomocy wciąż „brakuje politycznej chę-

ci” do konsekwentnego podążania w kierunku narzucanym przez unijną współpracę na rzecz rozwoju oraz „w dużej mierze dopóki będzie wspierać interes narodowy, ta sytuacja nie zmieni się w najbliższej przyszłości” (Lightfoot, Obrovsky, 2016, s. 19).

Bibliografia

- ADA, *MINISTERIEN & OEEB*, <https://www.entwicklung.at/akteure/ministerien-oeeb>, 20.10.2022.
- ADA, *Öffentliche Entwicklungshilfeleistungen*, <https://www.entwicklung.at/ada/oeffentliche-entwicklungshilfeleistungen>, 20.10.2022.
- ADA, *STRATEGIEN UND FOKUSPAPIERE*, <https://www.entwicklung.at/mediathek/publikationen/strategien-und-fokuspapiere>, 20.10.2022.
- ADA (2016), *Focus Paper on Migration and Development*, October, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/Fokuspapiere/Englisch/Focus_on_Migration_and_Development_Oct2016.pdf, 20.10.2020.
- ADA (2019), *Bhutan. Country Strategy: Transition 2019–2023*, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/Landesstrategien/CS_Bhutan_Transition_2019-2023.pdf.
- ADA (2021), *Geschäftsbericht*, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/ADA-GB/2021_ADA_Geschäftsbericht.pdf.
- ADA (2021a), *Framework Strategy of the Austrian Development Cooperation with the EU Eastern Partner Countries*, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/Landesstrategien/Framework_Strategy_ArmGeoMol.pdf.
- ADA (2022), *Unternehmenskonzept 2022–2026*, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/Unternehmenskonzept/ADA_UK_2022-2026.pdf.
- Aus Verantwortung für Österreich. Regierungsprogramm 2020–2024* (2020), <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/dam/jcr:7b9e6755-2115-440c-b2ec-cbf64a931aa8/RegProgramm-lang.pdf>.
- BMEIA (2011), *Strategischer Leitfaden Sicherheit und Entwicklung der österreichischen Entwicklungspolitik*, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/Strategien/Strat_Leitfaden_Sicherheit_DE.pdf, 20.10.2022.
- BMEIA (2018), *Dreijahresprogramm der Österreichischen Entwicklungspolitik 2019 bis 2021*, https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/3_JP/2019-2021_Dreijahresprogramm.pdf.
- BMEIA (2020), *Außen- und Europapolitischer Bericht*, https://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Zentrale/Ministerium/APB/APB_2020_DE_integral.pdf.
- BMEIA, *Humanitarian Aid*, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/humanitarian-aid/>, 20.10.2022.
- Bundeskanzleramt (2013), *Österreichische Sicherheitsstrategie. Sicherheit in einer neuen Dekade – Sicherheit gestalten*, https://www.bmi.gv.at/502/files/130717_Sicherheitsstrategie_Kern_A4_WEB_barrierefrei.pdf, 20.10.2022.
- DAC, *Standards, DAC Recommendation on Untying Official Development Assistance to the Least Development Countries and Highly Indebted Poor Countries*, https://www.oecd.org/dac/dac-instruments-and-standards.htm?_ga=2.31855294.1898881867.1666262670-1073493562.1662313773, 20.10.2022.
- Entwicklungshilfegesetz* (1974), https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1974_474_0/1974_474_0.pdf.

- EU (2022), *Special Eurobarometer 52 EU citizens and development cooperation*, February–March, <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=82138>, 20.10.2022.
- EZA-Gesetz, 2002, https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/2002_49_1/2002_49_1.pdf, 20.10.2022.
- EZA-Gesetz, 2003, https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/2003_65_1/2003_65_1.pdf, 20.10.2022.
- Obrovsky M., Raza W. (2012), *Reflexionen zu einer Neustrukturierung der Entwicklungspolitik in Österreich*, w: *Die Zukunft der Österreichischen Entwicklungspolitik*, „Österreichische Entwicklungspolitik“, ÖFSE Wien.
- Freund C., Rittberger V. (2001), *Utilitarian-liberal foreign policy theory*, w: *German Foreign Policy Since Unification. Theories and Case Studies*, red. V. Rittberger, Manchester University Press, Manchester–New York, s. 68–104.
- Gieler W., Krause M. (2020), *Österreich*, w: *Entwicklungszusammenarbeit im europäischen Vergleich*, red. W. Gieler, M. Schwarz, LIT Verlag, Berlin.
- Kreisky B. (1981), *Reden*, Band 1, Wien.
- Kramer H. (2006), *Strukturentwicklung der Außenpolitik (1945–2005)*, w: *Politik in Österreich. Das Handbuch*, red. H. Dachs, Mainz, Wien, <http://homepage.univie.ac.at/~dzihicv5/kramer-10.pdf>.
- Leonhard R. (2021), *Debatte über die Entwicklungspolitik bis 2024*, 24. November, <https://www.welt-sichten.org/artikel/39601/debatte-ueber-die-entwicklungspolitik-bis-2024>, 20.10.2022.
- Lightfoot S., Obrovsky M. (2016), *Austrian development policy since 1995*, OZP vol. 45, Issue 2, s. 11–21.
- Lundsgaarde E. (2016), *The domestics politics of foreign aid*, Routledge.
- Obrovsky M. (2021), *Die Entwicklung der ODA – Leistungen Österreichs 1970–2020*, https://www.oefse.at/fileadmin/content/Downloads/Forschung/ODA_70-2020.pdf.
- OECD (2004), *DAC Peer Review Austria*, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris, <https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/34225768.pdf>, 16 July 2019.
- OECD (2009), *Austria: Development Assistance Committee (DAC) Peer Review*, OECD, Paris, <https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/42857127.pdf>, 16 July 2019.
- OECD (2015), *OECD Development Co-operation Peer Reviews: Austria 2015*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264227958-en>.
- OECD (2020), *Development Co-operation Peer Reviews: Austria 2020*, 27.02.2020, <https://www.oecd.org/austria/oecd-development-co-operation-peer-reviews-austria-2020-03b626d5-en.htm>.
- OECD (2022), *Austria*, w: *Development Co-operation Profiles*, <https://doi.org/10.1787/2dcf1367-en>.
- OECD (2022a), *COVID-19 assistance to developing countries lifts foreign aid in 2021 – OECD*, 12 April, <https://oe.cd/oda-summary-2021>.
- ÖFSE, *Die Entwicklungen der ODA-Leistungen von 1970 bis 2020*, <https://www.oefse.at/eza-infothek/die-entwicklungen-der-oda-leistungen-von-1970-bis-2020/>, 20.10.2022.
- ÖFSE, *Die Österreichische EZA - ein Historischer Überblick*, <https://www.oefse.at/eza-infothek/die-oesterreichische-eza-ein-historischer-ueberblick/>, 20.10.2022.
- ÖFSE, *Über uns*, <https://www.oefse.at/ueber-uns/>, 20.10.2022.
- Österreich stockt Auslandskatastrophenfonds auf* (2015), „Die Presse“ 14.07.2015, <https://www.die-presse.com/4776854/oesterreich-stockt-auslandskatastrophenfonds-auf>, 20.10.2022.
- Patecka-Frauenfelder A. (2022), *Działalność dyplomatyczna Austrii wobec państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów*, „Przegląd Zachodni” 1(382), s. 65–67, <https://www.iz.poznan.pl/plik,pobierz,5238,4c2e7709cbfc0d6f8c2ee6a41a63a207/PZ12022online.pdf>.

- Paterek A. (2020), *Austriacka i niemiecka pomoc rozwojowa wobec wyzwań kryzysu migracyjnego – ujęcie porównawcze*, w: M. Czermińska, K. Budzowski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Aspekty polityczne i ekonomiczno-społeczne*, Kraków.
- Silber S. (2022), *Religiöse Motivationen für eine befreiende Praxis. Impulse aus der lateinamerikanischen Theologie der Befreiung*, w: *Sozialarbeit und Religion. Herausforderungen und Antworten*, red. R. Lutz, D. Kiesel, Weinheim/Basel, Beltz, s. 434–443.
- Stelmach A. (1989), *Teologia wyzwolenia w Ameryce Łacińskiej*, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/24772/1/Teologia%20wyzwolenia%20w%20Ameryce%20%20C5%81aci-%20%20C5%84skiej.pdf>.
- ÖFSE, *Über uns*, <https://www.oefse.at/ueber-uns/>, 20.10.2022.

Streszczenie

Artykuł poddaje analizie ramy instytucjonalne i charakter austriackiej współpracy na rzecz rozwoju. W centrum uwagi jest polityczno-rozwojowy dyskurs prowadzony przez jej głównych aktorów Federalne Ministerstwo Spraw Europejskich i Międzynarodowych (BMEIA) i Austriacką Agencję Rozwoju (ADA). Porównuje regionalny/sąsiedzki i globalny wymiar austriackiej ODA, w odniesieniu do zmieniających się międzynarodowych uwarunkowań i globalnych wyzwań, jak kryzys uchodźczy, pandemia COVID-19 czy wojna w Ukrainie.

Słowa kluczowe: Austria, polityka współpracy rozwojowej, ODA, współpraca na rzecz rozwoju

Austrian development policy towards global challenges

Summary

This paper examines the institutional framework and nature of Austrian development cooperation. The focus is on the development policy discourse led by its main actors, the Federal Ministry for European and International Affairs (BMEIA) and the Austrian Development Agency (ADA). It presents Austrian aid from a regional/neighborhood and global perspective in relation to changing international conditions and global challenges, as the refugee crisis, the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine.

Key words: Austria, development policy, ODA, development cooperation